

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

APSCF

VIATA ÎN OCHI COPILULUI

**RAPORTUL COPIILOR DESPRE RESPECTAREA
CONVENȚIEI PRIVIND DREPTURILE COPILULUI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

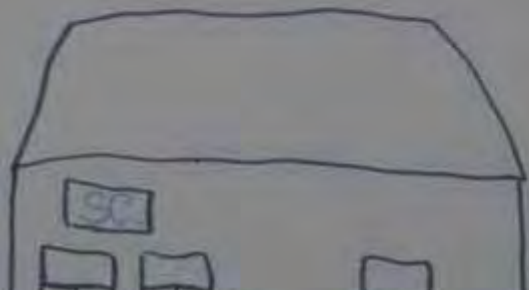
Dreptul la recreere

și Odihnă

Dreptul la odihnă

Cu toate că Statele parte se angajează, în
lumina art. 31.1, să recunoască dreptul copilului
la odihnă și timp liber, la joacă și activități recrea-
tive proprii vârstei sale, la participarea în mod
liber la viața culturală și artistică, cu pre-
zervarea de timp, în special în mediul rural,
acest drept este foarte des încălcat.

Munca pentru a câștiga sunt nevoiți să se
incadreze în timpul muncii, pentru a supraviețui,
pentru a reduce un timp cât de cât liber.

CIDDC

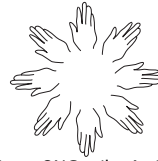
Centrul de Informare și
Documentare privind
Drepturile Copilului
din Moldova

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Organizația Suedeză „Salvați Copiii”

Alianța ONG-urilor Active în
domeniul
Protecției Sociale a Copilului și
Familiei

VIATA ÎN OCHII COPILULUI

**RAPORTUL COPIILOR DESPRE RESPECTAREA
CONVENȚIEI PRIVIND DREPTURILE COPILULUI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Chișinău, 2008

VIATA ÎN OCHII COPILULUI

Raportul copiilor despre respectarea Convenției privind Drepturile Copilului în Republica Moldova

Coordonator al ediției: Cezar Gavriiliuc

Design: Lică Săinciuc

Contribuții: 20 de copii, alături de Viorica Harea și Elena Pănăguță – adulți supraveghetori,
și Iosif Moldovanu, Cezar Gavriiliuc, Daniela Platon – echipa de facilitatori a CIDDC

Realizare: Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului

Susținere: Organizația Suedeză „Salvați Copiii” (Rädda Barnen) și Alianța ONG-urilor Active
în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei

Editor: Igor Guzun

Tipar: Bons Offices

Tiraj: 1 000 ex. (ediția în limba română), 500 ex. (ediția în engleză)

Acest raport poate fi găsit la adresa:

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului

str. Eugen Coca 15, Chișinău, MD 2008, Republica Moldova

Tel/Fax: (+373 22) 71.65.98, 74.78.13

E-mail: ciddc@yahoo.com

www.childrights.md

Chișinău, 2008

CUPRINS

1. CONTEXT	5
2. DREPTURILE COPILULUI ÎN PREZENT	11
2.1. Nondiscriminarea	11
2.2. Mediul familial	17
2.3. Protecția față de violență și abuz	23
2.4. Asistența medicală	29
2.5. Educația	35
2.6. Exprimarea opiniei și afirmarea	43
2.7. Informarea	55
2.8. Timpul liber și odihna	59
3. VIITORUL DREPTURILOR COPILULUI ÎN MOLDOVA	63
4. RECOMANDĂRI PENTRU RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI	67

Foto: Oleg Roibu

1. CONTEXT

Introducere

Acest Raport al copiilor a apărut în contextul Raportului complementar adresat Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului, în 2008. Elaborarea Raportului complementar a fost coordonată de Alianța ONG-urilor Active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei, cu suportul Reprezentanței UNICEF în Republica Moldova.

Implicarea copiilor în monitorizarea Convenției privind Drepturile Copilului, realizată în premieră în Republica Moldova, a făcut parte din acest proces. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova (CIDDC), cu suportul Organizației Suedeze „Salvați Copiii”, a efectuat consultarea copiilor și a facilitat elaborarea Raportului copiilor.

Acest Raport este adresat:

- *copiilor* – să cunoască opiniile semenilor și să se implice în monitorizarea drepturilor copilului.
- *părinților, tutorilor, profesorilor și altor profesioniști* – să consulte copiii și să țină cont de opiniile lor în orice lucru care îi privește.
- *factorilor de decizie* – să afle ce cred copiii despre serviciile sociale existente și să țină cont de opiniile copiilor la elaborarea actelor normative și legislative.

La apariția Raportului au contribuit: douăzeci de copii, alături de Viorica Harea și Elena Pănăguță – adulți supraveghetori, și Cezar Gavriluc, Iosif Moldovanu, Daniela Platon – echipa de facilitatori a CIDDC.

Participanți

Grupul de copii a fost identificat de către echipa CIDDC, cu ajutorul partenerilor săi din 14 raioane ale țării (Direcții Generale Raionale Învățământ, Tineret și Sport, administrații ale instituțiilor de învățământ, profesori, servicii comunitare pentru copii și tineri).

Selectarea copiilor a urmărit asigurarea diversității acestora din punct de vedere al sexului, vârstei, mediului de reședință și experienței de participare la nivel de școală și comunitate (*Tabel*).

Atelierul de consultare a fost moderat de trei adulți cu experiență în desfășurarea proiectelor de participare a copiilor la luarea deciziilor și de realizare a studiilor cu utilizarea metodelor participative.

Pe durata desfășurării atelierului, doi adulți supraveghetori au asigurat securitatea participanților în afara programului de lucru.

Tabel. Caracteristici socio-demografice ale participanților la Atelierul de consultare a copiilor privind respectarea Convenției privind Drepturile Copiilor în Republica Moldova, 2008.

Caracteristică		Număr de participanți
Sex	Fete	12
	Băieți	8
Mediu de reședință	Sat	16
	Oraș	4
Vârstă	13 ani	1
	14 ani	4
	15 ani	6
	16 ani	3
	17 ani	5
	18 ani	1

Proces

În conceperea și desfășurarea consultării, echipa CIDDC s-a ghidat de principiile acordului informat al copiilor, confidențialității, nondiscriminării și oportunităților egale de exprimare. De asemenea, a fost solicitat acordul părinților sau tutorelui pentru participarea copiilor în procesul de consultare.

Conținutul acestui Raport, titlurile pe care le utilizează și felul în care este structurat exprimă ideile copiilor consultați. Relatările copiilor au fost reproduse cât mai aproape de formularea originală, fără comentarii și interpretări.

Consultarea copiilor s-a desfășurat în două etape, care au avut loc în perioadele 9-12 ianuarie și 1-2 martie 2008, la Chișinău.

Înainte de prima etapă, copiii au primit, pentru informare, o versiune adaptată a Convenției privind Drepturile Copilului și Observațiile finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului: Republica Moldova 2002.

În cadrul primei etape de consultare, participanții au făcut o incursiune în istoricul, principiile, structura și conținutul Convenției, care a servit drept introducere în subiectul discutat. În continuare, copiii și-au exprimat opiniile asupra drepturilor care le sunt și care nu le sunt realizate în comunitățile în care ei trăiesc și au analizat factorii ce influențează respectarea drepturilor copilului. De asemenea, copiii și-au redat viziunile privind perspectivele Convenției privind Drepturile Copilului în Republica Moldova.

În intervalul dintre cele două etape de consultare, participanții au colectat părerile altor copii, de diferite vârste, cu referire la respectarea drepturilor lor. Acest exercițiu a contribuit la o mai bună informare a participanților la atelier privind tema de consultare.

Bazându-se pe informațiile colectate de la copii la prima ședință (cu acordul copiilor, expunerile lor au fost înregistrate cu ajutorul unui reportofon, iar materialele elaborate de aceștia – stocate), echipa CIDDC a realizat o sinteză a informațiilor și a pregătit Proiectul de Raport.

La etapa a doua a consultării, copiii au identificat principalele caracteristici ale situației actuale a drepturilor copilului în Republica Moldova. Participanții la atelier au examinat Proiectul de Raport și l-au completat cu ideile adunate de la semeni în comunitățile lor. Copiii au întocmit și o listă de recomandări pentru respectarea drepturilor copilului.

Pe parcursul atelierului de consultare, au fost folosite diverse tehnici de lucru: individuale, în perechi, în grupuri mici, în plen. La începutul primei ședințe, au fost aplicate numeroase activități de cunoaștere, care au contribuit la deschiderea participanților pentru comunicare și liberă exprimare.

În afara programului de lucru, copiilor participanți la atelier li s-au propus activități de relaxare și odihnă – jocuri de masă, jocuri energizante, muzică, vizionare de filme.

În cadrul evaluării procesului consultativ a fost elaborată o listă de condiții necesare pentru consultarea copiilor. CIDDC va ține cont de aceste sugestii în cadrul monitorizării sistematice de către copii a respectării Convenției privind Drepturile Copilului, pe care intenționează să o inițieze în Moldova.

Copiii au fost entuziasmați de implicarea în procesul de consultare asupra situației lor, de atmosfera nonformală de lucru, metodele interactive utilizate, oportunitatea de exprimare care le-a fost oferită, adaptarea programului atelierului la necesitățile și interesele lor. Iată câteva opinii ale participanților:

„Știind situația de la noi din localitate, chiar și din țară, mi-a plăcut cel mai mult că am putut să fiu auzită, să-mi exprim opinia, și nu este o exprimare pur și simplu, dar va fi în raportul care o să fie prezentat la nivel internațional”.

„Eu nici n-am știut că poate să fie organizat un astfel de atelier, în condiții absolut neformale și să aibă rezultate atât de calitative”.

„Mă simt foarte liber, nici nu știu dacă am participat la un seminar în care să exprim absolut tot, tot ce cred”.

„Trebuie să recunosc că este primul seminar la care am fost, unde dreptul la libera exprimare este respectat. A fost o atmosferă extraordinară de prietenie, de înțelegere”.

„Am participat la mai multe ateliere, dar acesta este primul în care nu vorbesc facilitatorii, dar noi le vorbim lor, adică este ceva neobișnuit”.

CHEIA DREPTURILOR — CHEIA SPRE SUCCESUL COPILULUI

Nimic nu se face pentru noi, fără noi.

3. Ce posibilități oferă unii tineri/copii implementarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului?

Convenția cu privire la Drepturile Copilului oferă unii tineri/copii de a-și apăra propriul statut social, oferă oportunități de organizare a timpului liber, de a primi educația și informația corespunzătoare vârstei, de a se afirma ca personalitate aparte într-o societate. Fiecare copil își cunoaște drepturile general-umane: la libertate, la viață, la nume și cetățenie, odihnă și recreere. Libertățile fundamentale și drepturile inerente sunt acceptate pentru fiecare persoană umană și sunt capabile să transforme viețile copiilor și familiilor lor din toată lumea.

4. Cum se poate implementa eficient drepturile?

Prin activități informative cu privire la principiile de bază ale Convenției și rolul voluntarilor în școlile urbane, rurale, și gimnaziile-internat. Prin activități informative pentru părinți ce promovează drepturile copiilor lor. Prin creșterea nivelului școlar al obiectelor de studiu cu implicarea activă a tuturor drepturilor pe care le au.

Prin asigurarea condițiilor sanitare adecvate în spațiile în care se desfășoară activitățile de studiu în instituțiile de învățământ.

Prin creșterea eficienței a ONG-urilor de tineret cu organele locale/nationale.

Foto: Cristina Puțuntică

2. DREPTURILE COPILULUI ÎN PREZENT

2.1. Nondiscriminarea

Nondiscriminarea este unul dintre drepturile copiilor și tinerilor încălcate destul de frecvent.

„Există discriminare etnică, religioasă, pe baza situației materiale”.

„Acest drept nu este întru totul respectat, mai ales în grupul copiilor din familiile social-vulnerabile sau cu dizabilități sau de altă etnie și religie. Acestor copii le este foarte greu să se integreze în societate, să comunice și să se simtă cu adevărat copii”.

„Cei mai discriminați sunt copiii din familii sărace sau care au dizabilități... după felul cum arată, cum se îmbracă... ceilalți îi jignesc, ei nu-s acceptați în grup, sunt izolați”.

Un caz aparte de discriminare îl constituie situația copiilor din raioanele din stânga Nistrului. Mulți copii din această regiune a țării nu-și exercită dreptul la asociere, la libertatea de gândire și conștiință, la educație în limba maternă.

„... încălcarea drepturilor fundamentale ale copiilor din autoproclamata republică transnistreană, acești copii sunt privați de dreptul de a vorbi în limba maternă, nu pot studia în școlile cu predare în limba română, nu se pot asocia cu copii din dreapta Nistrului și din alte țări”.

Copiii sunt discriminați atât de către adulți (părinți, profesori, lucrători medicali și alți membri ai comunității), cât și de către semenii. Cele mai răspândite tipuri de discriminare care au loc în Republica Moldova au la bază:

- **Etnia**

„Legile oferă posibilitatea, dar condiții pentru ca diferite etnii să practice cultura lor, să-și aleagă religia nu sunt atât de multe”.

„... mai mult copiii de etnie romă se confruntă cu probleme, nu-și pot găsi un loc în societate, sunt respinși și de maturi și de copii”.

„Se cunosc multe cazuri în care copiii de alte naționalități și mai ales copiii romi, în locurile publice, sunt brutalizați, nu se bucură de aceleași libertăți de care se bucură copiii de rând”.

„Copiii romi practic nu au drepturi, fiind obligați să lucreze zile la rând fără odihnă. Plus la asta, încă îi mai bat și le spun că au intrat în casă și le-au furat lucrurile și nu le plătesc”.

- **Confesiunea**

„Cel mai frecvent copiii sunt discriminați pentru că au altă religie, mai ales cum au apărut acum sectele”.

„... mai ales când este vorba de vacanțele sfinte și sărbătorile religioase, este încălcat acest drept”.

„Se întâmplă câteodată situații jenante în perioada de Paște, când spui involuntar: «Hristos a înviat!» și ei nu vorbesc, și se fac roșii. Ei pot crede că îi luăm peste picior așa”.

„În școli se predă un nou obiect, studierea religiei – nu în toate școlile el este opțional...”

„Am o colegă care din clasa a VI-a, împreună cu părinții ei, este de altă religie. Nu-mi place că toți se poartă cu ea de parcă ar fi un extraterestru – «De ce tu așa crezi? De ce tu așa faci? De ce nu vii la biserică?»”

„Deseori, copiii care fac parte din aceste secte au tendința să convingă copiii de religie creștin-ortodoxă, cu argumente, impunându-i, spunând că ei au dreptate, nu noi”.

„Niciodată nu am întâlnit o persoană de religie ortodoxă să-și impună credința ei, de obicei e invers”.

● **Sexul**

„Ne impun să venim în fuste la lecțiile de religie. E foarte incomod dacă în ziua ceea mai ai și educație fizică și trebuie să ai trei rânduri de haine, pentru că la educația fizică nu te primește cu hainele cu care ai fost la lecții. Poate mie nu mi-i comod la lecții să vin în fustă! Sau când îi ger afară...”

● **Situația financiară a familiei**

„La noi în localitate sunt copii care au situația materială dificilă, nu au cu ce să se îmbrace, nu au cu ce să se încălze. Când un coleg sau profesoara spune că cineva astăzi nu vine la școală pentru că n-are cu ce se încălța, cu toții încep așa... este sărac, îl batjocoresc și cred că cel mai frecvent copiii din aceasta cauză suferă”.

„... din cauza situației financiare proaste a familiei – nu sunt bine îmbrăcați, n-au bani de buzunar – profesorii nu le acordă mare atenție și nici copiii nu-i primesc în gașca lor”.

„Copiii din familii social-vulnerabile nu sunt primiți în societate, indiferent de capacitățile lor”.

● **Statutul / imaginea părinților sau a tutorelui**

„...dacă părinții sunt bolnavi sau tata sau mama este plecată după hotare, sau unul din ei consumă alcool, copiii sunt dați la o parte de colegii lor”.

● **Atitudinea profesorilor**

„La școală se fac așa-numitele «alegeri între elevi»: sunt elevi care creează impresie mai bună profesorilor și elevi care creează o impresie mai slabă. Ei atrag atenție copiilor care au creat o impresie mai bună deodată, care au o poziție mai bună, au părinții mai cunoscuți”.

„Când profesorul are elevi preferați, elevii aceia se simt superiori și apare și între elevi o invidie”.

În multe cazuri, în cadrul școlii, copiii de profesori sunt privilegiați în raport cu ceilalți elevi.

„Profesoara de matematică are fată în clasa IX și la concursuri venea și îi aducea rezolvarea gata”.

„Cine dă primul și ultimul sunet? Fiii de profesori... Ei au prioritate în anumite concursuri”.

„... fiul lui a spart acest geam, dar profesorul n-a spus nimănui”.

„Nu toți copiii care au părinți profesori sunt privilegiați, desigur aceasta se întâmplă, dar nu în toate cazurile”.

● **Problemele de sănătate / nevoi speciale ale copilului**

Existența școlilor speciale pentru copiii cu nevoi speciale le permite multora dintre aceștia să-și realizeze dreptul la educație. În aceste școli lucrează profesori cu o pregătire specială. Mass-media prezintă faptul că școlile speciale sunt susținute material de autorități. Acolo copiii pot să comunice cu semenii lor care sunt în aceeași situație și de aceea îi înțeleg mai bine decât alți copii.

„Pentru acești copii sunt deschise diferite centre speciale, unde ei au posibilitatea să meargă, au unde se duce”.

„În școala specială ei primesc o educație mai bună, deoarece și profesorii sunt speciali”.

„La televizor se prezintă cum ei primesc diferite atenții din partea statului, sunt susținuți”.

„Este mai bine să învețe în școli speciale, deoarece așa copii se străduiesc să-și facă prieteni cu cei care au ceva în comun cu ei, ca să poată să se ocupe împreună”.

Copiii cu dizabilități sunt izolați de restul societății. În multe situații, aceasta se întâmplă din cauză că ei nu dispun de echipament special pentru a se deplasa. Principalul factor este

însă atitudinea copiilor și adulților fără dizabilități față de copiii cu nevoi speciale, care este rezervată sau chiar negativă de cele mai multe ori. Din această cauză copiii cu nevoi speciale au dificultăți de integrare în școlile generale.

„Copiii cu dizabilități n-au oportunități egale cu ale celorlalți de respectare a drepturilor, ei stau închiși în casele lor, sunt lipsiți de informații, izolați, nu vorbesc cu colegii”.

„Sunt școli speciale pentru copiii cu dizabilități, totuși, în societate ei sunt deseori neglijați”.

„Cunosc bine doi copii cu dizabilități care nu se pot deplasa la școală, astfel ei sunt lipsiți de îngrijire, de educația specială”.

„În școală aparte ei se simt mai bine, deoarece în școala cu copii normali ei nu vor fi înțeleși, poate maltratați psihologic și posibil să devină mai agresivi din cauza asta”.

„Dacă ar învăța în școală obișnuită – sunt copii care îi înțeleg, le acordă sprijin, dar alții le dau o stare în care să se simtă mai rău”.

● Statutul de persoană purtătoare de HIV

Copiii purtători de HIV sunt discriminați numai în situațiile în care oamenii nu cunosc căile de transmitere a infecției. Cazurile de discriminare a acestor copii apar doar în condițiile lipsei de informare în acest domeniu. În realitate, acești copii nu constituie un grup de persoane cu nevoi speciale, de aceea nu sunt necesare școli și grădinițe speciale în care aceștia să-și facă studiile.

„Copiii HIV-infecțiați nu sunt periculoși pentru societate. Aceste persoane n-au necesități speciale, ele sunt ca și noi”.

„În satul unde învăț eu au apărut niște zvonuri că noi ocupăm locul întâi pe republică după numărul de persoane HIV-infectate. Pe lângă asta, am aflat că în liceu sunt vreo 12 persoane. Și deja se încep a se crea între elevi, elevi și profesori un fel de suspiciuni, toți vor să afle cine sunt aceste persoane, este un fel de discriminare”.

Foto: Sanda Cojocaru

2.2. Mediul familial

Unul dintre drepturile care nu sunt respectate în Republica Moldova este dreptul copilului la familie, la un mediu familial.

Principala cauză a acestui fapt este migrația în masă a părinților, determinată de sărăcia familiilor (au salarii foarte mici sau sunt șomeri). Oamenii pleacă pentru că nu au bani să-și întrețină familia sau cu scopul de a asigura studiile copiilor. Cel mai des migrează mamele, ceea ce acționează și mai grav asupra copiilor. Chiar dacă copilul rămâne în îngrijirea unei rude, această persoană, care de cele mai multe ori este în vârstă, nu-i asigură educația de care el are nevoie.

„Crește numărul familiilor care se destramă din cauza migrației și a resurselor financiare limitate”.

„În Republica Moldova este prezentă o ridicare a ratelor sărăciei și migrației, mai ales în rândurile femeilor”.

„Uneori există așa situații în familie, că femeile sunt nevoite să plece peste hotare și să-și lese copiii în îngrijirea altor persoane sau să-i lese singuri. Atunci lipsește educația și copilul duce un mod incorect de viață”.

„Dacă țara i-ar asigura posibilitatea de a lucra, sau dacă i-ar acorda unele mijloace, femeia nu și-ar lăsa copilul. Nu cred că ea pur și simplu a dorit să plece în altă țară, la distracție”.

„... ei rămân în grija nimănui sau, în cel mai bun caz, în grija unui tată iresponsabil sau a unei bunici care este în vârstă”.

Banii trimiși de părinți din străinătate sunt o soluție nu doar pentru familiile rămase în țară, dar și pentru stat.

„O parte din capitalul statului sunt banii din străinătate, este un cerc vicios, convenabil pe de o parte”.

În marea majoritate a cazurilor, despărțirea copiilor de părinți are consecințe negative asupra copiilor. Numai o parte dintre copii se descurcă în această situație. Deși copiii primesc bani de la părinții care muncesc peste hotare, ei sunt lipsiți de susținerea morală din partea părinților.

„Întotdeauna moneda a avut două părți, nu putem spune cu precizie ce fel de copil va crește acesta, dar de dreptul la o familie el trebuie să se poată folosi”.

„Pentru unii copii e bine, ei se maturizează, se deprind cu ceea ce urmează, dar la 10 ani să rămâi singur acasă e rău”.

„Copiii, rămânând fără părinți, devin maturi înainte de vreme și sunt lipsiți de cei mai frumoși ani ai copilăriei. Ei sunt neglijați emoțional și se simt inferiori semenilor lor”.

„Lipsa educației părintești duce la neajunsuri în dezvoltarea fizică, psihică și intelectuală a copilului”.

„Multe persoane adulte nu conștientizează faptul că familia este mai presus ca bunurile materiale. Din această cauză, mulți copii suferă în urma plecării părinților pentru o viață mai bună. În urma plecării părinților, copiii preiau toate greutățile gospodăriei”.

Despărțirea de părinți în urma migrației influențează mult viața copiilor:

- copiii preiau multe responsabilități ale părintelui sau părinților care lipsesc (de exemplu, au grijă de frații mai mici), fiind în situația de a munci mai mult decât este potrivit pentru vârsta lor.

„Părinții sunt în Italia... mătușa a plecat și a lăsat doi copii cu fata...”

„Migrația părinților îi obligă să muncească fizic mai mult decât ar fi recomandabil pentru un copil, lipsindu-i de asemenea și de dreptul de recreare, la odihnă”.

- scade reușita școlară, se mărește rata absenteismului și abandonului școlar.

„Am un vecin, tatăl lui tot este plecat și după două luni el a devenit nervos, are psihicul dereglat, la școală a început să vină mai rar”.

„... acum ea nu poate termina școala, pentru că are prea multe pe cap”.

- crește numărul infracțiunilor comise de copii.

„Delincvența juvenilă care în ultima perioadă, din cauza migrației părinților, este în creștere”.

Ca rezultat al migrației, multe familii se destramă. Dreptul copilului la reunificarea familiei este realizat doar în unele cazuri, pentru că cea mai mare parte a părinților migrează ilegal.

„Migrația și divorțul părinților sunt probleme esențiale în implementarea acestui drept. ...migrația, mai ales în rândul femeilor, are efecte însemnate asupra copiilor. De asemenea, divorțul și separarea de părinți constituie obstacole în punerea în aplicare a dreptului dat”.

„În prezent în republica noastră crește tot mai mult numărul familiilor dezmembrate”.

„Părinții care pleacă în altă țară își aduc și copiii cu ei”.

„La noi legal nu este posibil să plece, părinții pleacă ilegal peste hotare și copiii sunt lipsiți de căldura familială”.

Dreptul la protecție al copilului fără familie este încălcat în multe situații.

- Unii copii care, din anumite cauze (decesul, migrarea, abuzul de alcool al părinților) nu locuiesc împreună cu părinții lor, devin vagabonzi.

„Și la sat, și la oraș sunt copii boschetari care sunt înjosiți de ceilalți oameni, nu sunt asigurați cu protecție din partea statului, nici măcar cu internat”.

„Statul e obligat să ofere protecție specială copiilor care nu au părinți sau aceștia au plecat în străinătate, să protejeze copiii cu dizabilități și să creeze centre speciale unde ei să se integreze. Dar mulți copii sunt în stradă”.

- Viața în instituțiile de tip internat este dificilă pentru copii. De aceea acești copii uneori preferă să locuiască într-o familie în care nu li se acordă atenția pe care și-ar dori-o, dar care le oferă un mediu familial. Există cazuri în care frații sunt plasați în internate separate, ceea ce îi afectează și mai mult.

„Din faptul că acești copii din internate își doresc așa de tare să aibă o familie, ne dăm seama că ei nu sunt așa de bine îngrijiți în locurile unde stau. De multe ori, copiii merg la aceea că mai bine se duc într-o familie unde poate nu sunt atât de respectați sau decizia lor nu se ia în considerație, dar să fie familie”.

„În sat la mine este o familie și copiii au rămas orfani și au fost duși toți trei separat la internat. În Convenția privind Drepturile Copilului se spune că în cel mai rău caz să-i ducă la internat, dar măcar puteau să-i lase împreună, dar n-au făcut-o”.

- Adopția este o modalitate bună de a oferi copiilor un mediu familial. Dar sunt și cazuri în care copiii sunt adoptați de familii care nu le pot oferi condițiile necesare de viață. Uneori, procesul de adopție nu este transparent, este efectuat ilegal sau are

consecințe negative asupra copiilor. Și în cadrul școlilor internat au loc astfel de situații.

„La noi în localitate, familii tinere care nu pot să aibă copii au adoptat copii și îi educă în mod normal”.

„Adesea organele competente nu se informează bine despre familia care adoptă copilul, de aceea foarte mulți copii nimeresc în familii social-vulnerabile care nu le oferă cele necesare, de aceea ei sunt obligați să se încadreze în câmpul muncii”.

„Cunosc un caz când copilul dormea afară, nu-i permiteau să intre în casă, mânca maximum de două ori. Au fost luate măsuri după aceea, părinții au înțeles că și el este suflet și s-a încadrat în familie. Însă de la început acel copil suferea foarte mult”.

„Directorii caselor de copii, fiind flămânzi de bani, pe unii copii îi dau la adopție ilegal, care mai târziu devin prostituate sau băieții devin cerșetori. Și directorul, ca să nu aibă probleme, împarte banii cu judecătorul care investighează acest caz și cazul este închis, cum s-ar zice, suntem chit”.

„Sunt copii care sunt adoptați de persoane de peste hotare și ei sunt traficați sau puși să umble cu cerșitul”.

2.3. Protecția față de violență și abuz

Copiii sunt în mare măsură expuși la violență. Dreptul de a fi protejat față de violență este încălcat în toate mediile sociale în care se află copilul: familie, școală, societate. În prezent se observă că este răspândită și „agresivitatea în rândul copiilor”.

„Cu toate că și la televizor, oriunde, auzim de protecția împotriva violenței, mai persistă în prezent violența, îndeosebi în familie, poate chiar și în școală”.

Sunt familii în care se folosesc metode abuzive de educație. Pedepsa fizică este un lucru destul de frecvent. Asemenea cazuri au loc și în relațiile copiilor cu persoanele în supravegherea cărora rămân atunci când părinții sunt plecați la muncă peste hotare.

„... educarea incorectă de către părinți a copiilor, cazuri reale nu sunt multe, dar nu întratât ca să nu ne dăm seama că acest drept este încălcat”.

„Părinții, dacă nu le-a plăcut ceva – bătaie. Ei nu se gândesc la copii. După ce sunt bătuți, maltratați de părinți, copiii se gândesc că toată lumea o să se poarte așa cu dânșii”.

„Părinții au probleme la muncă sau este o situație financiară precară și ei se răzbună acasă pe copii – li se limitează timpul liber, îi impun la munci, îi privează de televizor, nu le dau voie să se ocupe cu activitățile lor preferate, chiar dreptul la asociere se încalcă”.

„În unele familii, copiii sunt expuși violenței din partea părinților, care au multe probleme și se descarcă pe această ființă lipsită de apărare”.

Pedeapsa are consecințe grave asupra copiilor și chiar poate avea un efect opus disciplinării.

„Asupra mea pedeapsa nu va influența pozitiv – voi avea frică, nici responsabil nu voi deveni, din contra”.

„În apropiere de mine locuiește o familie în care copiii sunt maltratați și vreau să spun că, la 18 ani, băiatul mai mare nu este om, nu are încredere în forțele lui”.

„Pentru adulți să pedepsească nu este strașnic, însă pentru copil este înjositor, o discuție este cu mult mai eficientă”.

„Pedeapsa fizică acționează negativ asupra mentalității. Când copiii devin mari toți se întreabă: «De ce a făcut asta?» – din cauza pedepsei fizice!”

De cele mai multe ori, la vârsta adultă, persoana pedepsită în copilărie se comportă în același mod cu copiii proprii.

„Părinții fac așa cum au făcut părinții lor cu ei”.

„În perioada copilăriei se dezvoltă caracterul copilului, el preia din familie totul și, dacă este pedepsit, se va transmite și violența dintr-o generație în alta”.

„... ținând cont de faptul că violența naște violență, ce viitor va avea societatea noastră dacă copiii sunt maltratați și chinuiți?”

Neglijarea copiilor este frecventă în cadrul familiilor afectate de migrație și acolo unde părinții fac abuz de alcool.

„Uneori, există așa situații în familie că femeile sunt nevoite să plece peste hotare și să-și lase copiii în îngrijirea altor persoane sau să-i lase singuri”.

„...părinții care au căzut în patima alcoolului, copilul face tot ce-i trece prin cap, după o perioadă acesta nu mai vine serile acasă, practic activează mai mult în afara casei, cu totul sau parțial în afara instituțiilor de învățământ și foarte mult în cadrul străzii”.

În școală sunt prezente violența fizică, emoțională și cea sexuală. În unele cazuri, folosirea de către profesori a metodelor abuzive de educație este susținută de părinții copiilor.

„Sunt unele școli în care de către profesori este practicată violența”.

„Cunosc o domnișoară căreia în schimbul unor note mari și unor cunoștințe oferite i s-au cerut servicii de tip sexual”.

„Am avut un caz când o fată a ieșit în fața clasei și un coleg a făcut o replică, iar fata i-a răspuns. După asta profesoara i-a tras ei vreo doi pumni în spate. Fata a început a plânge, s-a dus la loc”.

„Avem un profesor care ne spune: «Eu n-am dreptul să vă bat. Ori îți pun 2, ori treci în fața clasei». Dar să treci în față înseamnă să primești palme de la profesor. Și colegul meu de bancă spunea: «Decât să-mi stric media anuală cu un 2, mai bine primesc niște palme»”.

„Profesorul a luat acest «da» ca o îngânare și i-a dat doi pumni în spate, unul în burtă și gata. Dar pe fete obișnuiește să le anine de nas ori de urechi”.

„Profesorii ocărăsc copiii care se poartă urât la lecții și le spun chiar: «Eu pot să te bat, pentru că am vorbit cu mama ta și ea mi-a dat voie»”.

În instituțiile de învățământ în care învață copiii cu nevoi speciale violența fizică este destul de frecventă.

„Din câte știu, copiii cu dizabilități sunt educați prin pedeapsă fizică, ei așa învață”.

În școlile din sate violența este mai frecventă.

„În liceul unde m-am mutat recent este foarte strict – profesorul sub nici o formă nu are dreptul să ridice vocea la elev, să-l insulte sau să se comporte violent. Însă în școlile din sate situația este dezastruoasă. Când învățam în sat, profesorii își permiteau să lovească cu piciorul un elev, să-l insulte, să-l aducă la o stare psihică defavorabilă”.

Tradițional, se consideră că deciziile profesorilor despre utilizarea pedepsei sunt întotdeauna justificate, de aceea, în mod obișnuit, copiii nu întreprind nimic pentru a-și revendica drepturile.

„Profesorilor nu le este nimic, la noi așa este – dacă profesorul te-a lovit, înseamnă că tu ești de vină, trebuie să închizi gura”.

Violența este deseori un mod de relaționare și soluționare a neînțelegerilor și între copii, chiar în situațiile în care ei sunt bine intenționați.

„Violența apare și printre copii, sunt multe cazuri când se bat băieții. Și asta e o problemă, nu doar profesorii sau părinții bat copiii”.

„Avem în clasă copii din familii social-vulnerabile și deseori ei nu vor să stea la lecții și avem așa un grup de băieți care îi anină, îi chelfănesc oleacă și îi aduc la loc. Dacă vrea să fugă de la lecție – l-au bătut și l-au pus la loc. Diriginta noastră face probleme când fuge de la lecții cineva, foarte multă morală. Și băieții s-au săturat de asta și de nevoie fac așa”.

Violența față de copii se manifestă indirect prin creșterea ratei delincvenței și a consumului de substanțe dăunătoare. Cazurile de expunere a copiilor la materiale pornografice, trafic de copii, exploatare sexuală sunt mai puțin cunoscute, apărând mai degrabă în zvonuri și discuții nonformale decât în mass-media sau dezbateri publice. De cele mai multe ori,

persoanele abuzate preferă să ascundă această experiență, din teama de a fi condamnate de opinia publică.

„În prezent ne confruntăm cu un nivel înalt al exploatării sexuale, vânzării de copii, o sporire a delincvenței juvenile, a consumului de alcool și droguri, prezența pornografiei și prostituției, vandalismul, huliganismul”.

„Eu cunosc un caz la noi, când o fată a fost violată, dar nu o cunosc personal”.

„Televiziunea la noi ce arată? Unde se duce și de unde vine președintele sau alții, dar nu care este situația reală cu toate abuzurile”.

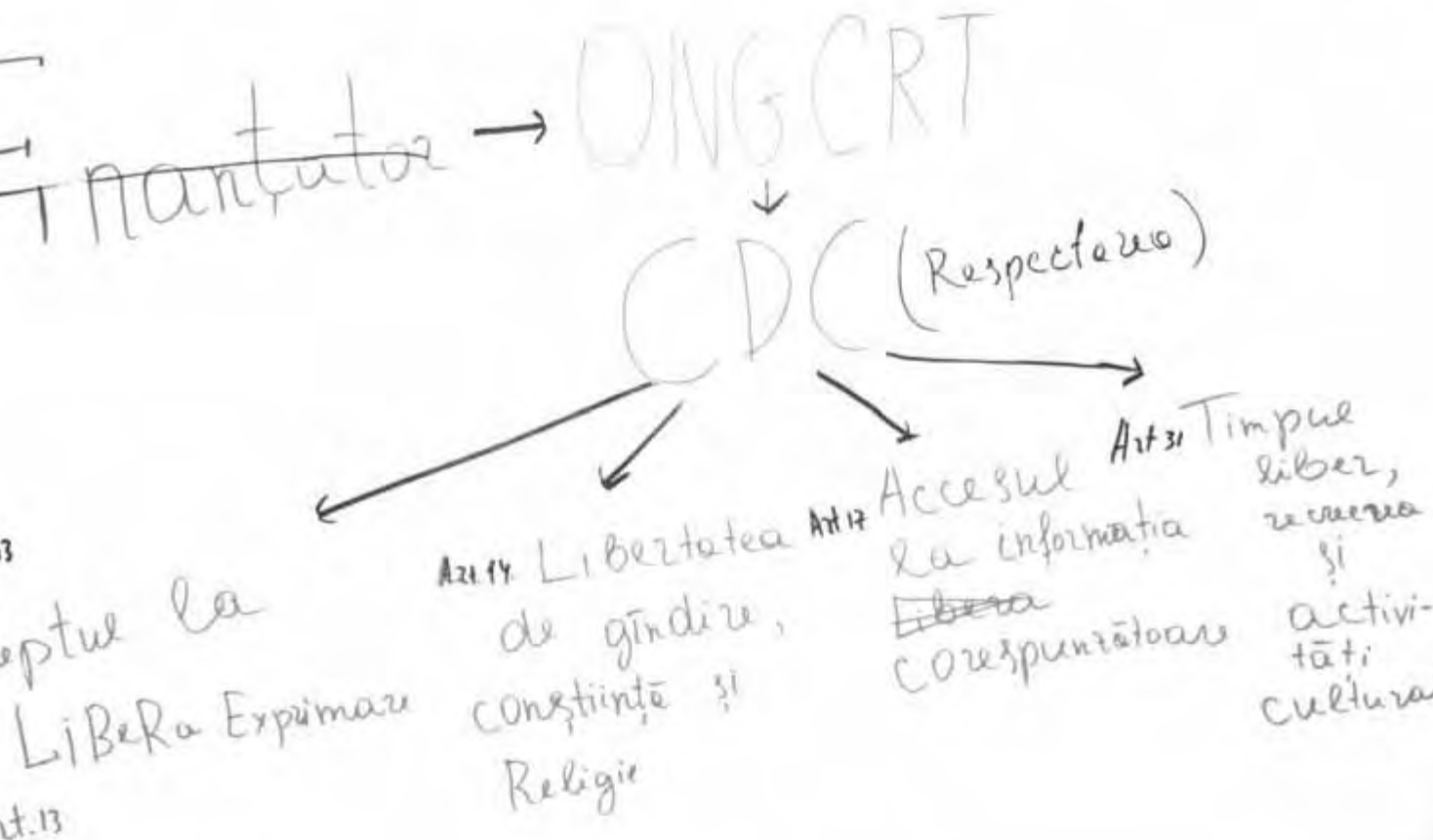

Foto: Cristina Puțuntică

2.4. Asistența medicală

Dreptul de acces al copiilor la serviciile medicale se respectă în mod diferit de la localitate la localitate. Datorită relațiilor personale din comunitățile mici, serviciile medicale sunt mai calitative. De regulă, încadrarea copiilor în sistemul de educație le asigură o asistență medicală. Totodată, desfășurarea lecțiilor în laboratoare de chimie și fizică insuficient sau inadecvat echipate, pe terenuri de sport accidentate, în săli de sport neîncălzite pune în pericol sănătatea copiilor.

„În localitatea noastră nu s-au înregistrat încă epidemii sau boli infecțioase grave și de aceea eu cred că noi nu avem o problemă cu asistența medicală”.

„Diferă accesul la serviciile medicale la orașe și la sate – poate oamenii sunt mai cunoscuți unii cu alții, sunt mai mulți prieteni, astfel la sate se respectă mai mult acest drept, este gratis și bine făcut”.

„Sănătatea ta este protejată în perioada când primești educația”.

„Securitatea muncii la chimie, fizică nu se respectă întotdeauna”.

„O fată, atunci când alerga la educația fizică, a avut un accident din cauza terenului și și-a fracturat piciorul. Profesorul trebuia să facă ceva, deoarece ea nici nu mai putea să meargă, i s-a inflammat așa piciorul. Dar el nu i-a acordat primul ajutor, a spus că nu-i nimic grav și să alerge mai departe”.

Oficial, se consideră că accesul la servicii medicale este favorizat de caracterul gratuit al

acestora. În realitate însă, lucrătorii medicali sunt mult mai atenți față de copiii din familiile cu o situație materială bună, deoarece aceștia achită cel puțin o parte a costului serviciilor medicale, chiar dacă acestea sunt oficial gratuite.

„Copiii beneficiază de asistență medicală la un nivel bun, vaccinurile sunt gratuite”.

„Sănătatea și serviciile sanitare sunt un pic mai respectate, statul s-a străduit să asigure asistență medicală gratis copiilor și bătrânilor”.

„În salon cu mine era un băiat care n-a plătit medicilor și atitudinea față de el era mai aspră, mai dură”.

„Asistența medicală gratuită pentru copii practic nu există – cu toții plătim când mergem la medic”.

„Doctorii acordă mai multă atenție copiilor cu bani. Dacă n-ai plătit, nici nu te întrebă cum te simți, ce s-a întâmplat”.

„La noi vaccinul de gripă a fost făcut gratuit numai la elevii din clasele primare și la profesori, ceilalți trebuie să-l cumpere. Și cu vaccinul pentru oreion tot așa, s-a spus că este greu de găsit”.

Realizarea dreptului la sănătate implică o serie întreagă de condiții și factori. Unul dintre acestea este informarea copiilor despre modul în care își pot menține sănătatea. Anumite acțiuni în acest sens sunt întreprinse, însă ele nu sunt suficiente.

„... este respectat în măsura posibilităților pe care statul ni le poate oferi – dreptul la un mod sănătos de viață depinde de foarte mulți factori”.

„... și noi trebuie să fim informați despre modul în care să ne păstrăm sănătatea, despre viruși, boli, medicamente”.

„Un pas e făcut de țară spre a informa cetățenii: publicațiile din ziare, informația transmisă de televiziune și alte căi de informare”.

Protecția sănătății copiilor este amenințată de mai mulți factori:

- **Insuficiența de resurse financiare ale părinților și ale instituțiilor medicale**

„Zilnic dreptul la asistența medicală este neglijat atunci când copiii mici nu primesc medicamentele necesare pentru a supraviețui, din motivul că părinții sunt incapabili să-i asigure cu cele necesare”.

„Resurse financiare sunt acordate, dar nu suficient”.

„Mulți copii din familii social-vulnerabile nu-și pot permite să plătească operația, niște medicamente sau o consultare la medic”.

„... se plătește și pentru serviciile ambulanței”.

- **Lipsa echipamentului necesar sau necorespunderea lui cu nevoile pacienților**

„În Republica Moldova nu sunt utilaje corespunzătoare pentru a acorda asistență medicală eficientă și la timp”.

„... utilajul este folosit pentru VIP-persoane”.

„Lipsa punctelor medicale dotate cu echipament sanitar, în special în localitățile rurale slab dezvoltate”.

- **Nerespectarea normelor de igienă în instituțiile medicale**

„Igienă în unele instituții nu este la nivelul cuvenit, sunt cazuri când din cauza nerespectării igienei de către surorile medicale s-au molipsit pacienții cu diferite boli”.

- **Pregătirea insuficientă a cadrelor medicale**

„Mulți medici nu sunt în stare să acorde ajutor calitativ, ori nu sunt specialiști buni, ori n-au studiile necesare”.

„M-am adresat la medic pentru certificat ca să pot merge la liceu și a fost o experiență foarte, foarte neplăcută pentru mine”.

„... vorbea pe un ton grosolan, îmi spunea pe familie, ceea ce m-a umilit: «Ce mai aștepți, ce vrei iar de la mine?»».

„Un prieten de-al meu și-a luxat piciorul și a fost la medic, a făcut radiografie și i s-a spus că-i rupt și i l-a pus în ghips. Și peste o lună când s-a dus să scoată ghipsul, s-a dovedit a fi că nu era rupt piciorul, dar pur și simplu era o entorsă”.

„... atitudinea proastă și indiferența față de bolnavi, dacă el nu prezintă nici un interes pentru medic”.

- **Cultura sanitară insuficientă a părinților și persoanelor care au în grijă copii (tradiția de a apela mai degrabă la rețete populare neverificate, necunoașterea semnelor de boală, amânarea adresării la medic)**

„Lipsa atenției din partea părinților, a îngrijirii”.

„Nici adulții, nici copiii nu sunt educați să se adreseze la doctor, se tratează acasă, băbește”.

„Mătușa ei nu-i prea acorda atenție și fata a umblat cam dezbrăcată și ea a căpătat tuberculoză și, din păcate, a murit. Ea avea unele simptome doar, însă nu a văzut nimeni, nu a luat nimeni în serios că ea tușește sau altceva. Nici ea n-a spus nimănui”.

Ce fac eu pentru a promova drepturile?

- organizez seminare cu simeți, cu profesorii, matuzii ku tema data,
- încerc să creez modelul de implicare al tinerilor/leptilor pentru a colabora și a nu nașpa în activități de succes
- conștientizez profesorii și matuzii că activitatea noastră (de radiodifuziune, consiliere) nu este opoziție și să înțeleagă să nu cunoscă și să nu restricționeze drepturile pentru a nu putea dezvolta și crește sănătos și eficient anul școlar.
- aduc exemple concrete de reușite și succese (scheme de experiență) ale celor care s-au informat și au transmis colegilor, prietenilor lor informații despre drepturile copilului și s-au regăsit.

IERI

- * nu-mi cunoșteam toate drepturile;
- * eram timidă și nu participam, nu mă afirmam;
- * nu-mă prea cunoșteam dreptul la opinie (în fața matuzilor)

AZI

- * imi cunosc toate drepturile
- * mă învârt să particip calitativ
- * știu că am dreptul la opinie și-mi exprim liber gândurile;

MÂINE

- * voi putea să-mi apar drepturile
- * voi fi implicată și voi avea succese.
- * opinia mea va fi auzită de societate și va fi luată în considerație.

Foto: Victoria Țăranu

2.5. Educația

Dreptul copilului la educație este realizat în mare măsură datorită caracterului obligatoriu și gratuit al învățământului primar și existenței acestei instituții în toate localitățile Republicii Moldova. Totodată, în unele comunități sunt copii care rămân neintegrați în sistemul educațional. Există cazuri în care copiii sunt nevoiți să frecventeze instituția de învățământ din localitatea vecină, ceea ce creează incomodități și limitează implicarea lor în activitățile extracurriculare.

„Învățământul secundar este obligatoriu și gratuit, mai rar părinte care să-i interzică copilului să meargă la școală”.

„Educația este obligatorie până la 9 clase și fiecare are dreptul să beneficieze”.

„În toate satele sunt grădinițe și școli”.

„Țara noastră se confruntă cu un număr mare de elevi care nu frecventează școala”.

Familia completă, care dispune de condiții adecvate de trai și în care părinții acordă atenție copiilor, este condiția principală pentru realizarea dreptului la educație al copilului, în special în primii săi ani de viață.

„Familia este temelia educației copilului, aici el începe să cunoască, mai departe el deja își dezvoltă aceste aptitudini”.

„Educația copiilor din familii întregi diferă de educația copiilor care trăiesc în familii cu probleme financiare sau de cea a orfanilor sociali”.

„Sunt cazuri când copiii orfani învață mai bine sau la fel de bine ca cei din familie completă. Uneori, părinții dau dovadă de indiferență față de copii și nu-i controlează la lecții. Copiii orfani însă se gândesc la viitor, că scăparea lor este învățământul și își pun forța în această direcție”.

„Familia este ca un zid al unei case, dacă părinții au timp pentru tine, îți acordă timp, se ocupă de tine, vei recupera mai mult decât dacă ai fi la grădiniță”.

În cazul în care copilul are nevoi speciale sau mediul familial nu îi este favorabil, pentru asigurarea acestui drept intervin alte instituții – rudele, grădinița, școala, centrele comunitare pentru copii și tineri, școala internat, școala pentru copii cu nevoi speciale.

„Familia este de bază, dar nu numai familia oferă educație”.

„Nu doar familia ajută copilul în educație, dar dacă nu ai sprijinul din partea familiei – nu faci nimic, dacă ai acest sprijin – ai și mai mult curaj”.

„... nu doar familia, pentru că sunt cazuri când familia nu poate da o educație decentă și atunci copiii sunt educați în grădinițe și școli”.

Deși dreptul la educație este unul dintre cele mai realizate drepturi, totuși, sistemul de învățământ din Republica Moldova se confruntă cu o serie de probleme, în special în mediul rural.

„Există sate în care copiii nu au posibilitatea să studieze pe loc, deoarece nu există cadre didactice, aceasta datorându-se migrației. De aceea ei sunt nevoiți să frecventeze școli în satele vecine. Este incomod – ei trebuie să se prezinte la multe activități extrașcolare... Trebuie să plătească și drumul, dar nu fiecare își poate permite. Plus că este și obositor să faci naveta în fiecare zi”.

Printre dificultățile menționate se numără:

- **Conținutul prea teoretic al programei de studiu, metodele de predare axate pe reproducerea informației, și nu pe pregătirea pentru viață**

„... multă informație care nu ne trebuie în viață, învățăm de toate, dar nu știm nimic”.

„... povestim ce au scris alții”.

„... nu se încearcă să se creeze o personalitate, ci să se redea din carte doar, nu cum să fie aplicată informația aceasta”.

„Profesorul în vârstă ne cere ceea ce pe viitor nouă nu ne va trebui, pe când la un profesor tânăr, care are studii mai recente, se simte o avansare în educație”.

- **Supraîncărcarea programei școlare**

„... directorul a întrebat două fete cât timp cheltuiesc ele pentru pregătirea lecțiilor – 8 ore la școală și vreo 6 ore acasă”.

„Profesorii predau un obiect, iar noi pe toate trebuie să le învățăm!”

„Programul încărcat nu ne permite să scoatem capul din cărți și caiete”.

- **Insuficienta specializare a învățământului în ciclul liceal**

„Sunt lecții diferite în clasele «uman» și «real», dar BAC-ul este același”.

- **Impunerea obiectelor opționale, fără a ține cont de dorințele copiilor**

„La obiectele opționale nouă ni se dă să alegem matematică, tot ce facem noi în fiecare zi și ne încărcăm capul cu toate celea. La obiectele opționale noi am vrea ceva care nouă să ne placă și să ne simțim liber la lecția aia”.

„... el spune: «Vreți voi sau nu vreți, voi ora o s-o luați, dacă voi nu luați ora, voi 7 la cvartal nu vedeți...» Noi suntem obligați să luăm această oră adăugătoare”.

„Mult ne influențează și profesorii, amenințându-ne, adică prevenindu-ne: «Alegeți-vă acele obiecte la care o să aveți teză, examen». Iată aici apare influența, noi vrem «Noi și legea», «Deprinderi de viață», însă prin influența profesorului de matematică, chiar și geografie, ei ne impun să...”

„Profesoara a spus: «Cei care au note de 10 și 9 la semestru să vină obligatoriu la ore opționale, pentru că altfel voi nu mai vedeți așa ceva»”.

- **Lipsa unui program de orientare școlară și profesională**

„Nu fiecare elev poate alege un profil atunci când este pus să aleagă, nu știm ce vrem pe viitor. Poate 15 dintr-o sută știu, dar restul?”

- **Pregătirea insuficientă a profesorilor de a aplica metode interactive de lucru cu elevii**

„... elevii trag la sorți și la evaluare toți în grup primesc nota pe care a primit-o elevul care răspunde tema și dacă a răspuns bine și dacă mai rău”.

„La noi în școală, în ultimii ani au venit mulți profesori tineri și se observă foarte mult lipsa lor de experiență. Profesorul vine la lecție și ne spune să citim din carte, dar acolo sunt termeni pe care noi nu îi înțelegem și avem nevoie să ne dea exemple, să ne explice. Eu câteodată prefer să fac lecții cu profesori bătrâni”.

„Mai mult are importanță metoda de predare, nu vârsta profesorului; aveam o profesoară și venea și ne spunea: «Citiți tema»”.

- **Cunoștințe insuficiente ale profesorilor privind utilizarea tehnologiilor informaționale moderne**

„Profesorii spun: «Internetul este răspundere, Internetul este al școlii, al profesorilor și al directorului»”.

„Profesorul trebuie să învețe copiii cum să lucreze așa ca să nu distrugă, dar nu să interzică”.

„Profesorul nu ne dă voie să căutăm teme pentru lecțiile noastre, dar stăm așa la informatică și ne uităm unii la alții”.

„La noi elevii din clasele a IX-a nu cunosc lucruri elementare despre computer, așa lecții se fac în școală”.

„... ne spune: «Căutați pe Internet», știind că numai vreo două fete pot asta, ca un fel de aluzie...”

„Profesorul nu aprobă ceea ce este de pe Internet, pentru că așa este cel mai ușor de găsit informația”.

„Un profesor tânăr poate folosi și tehnică performantă la ore, decât un profesor care nu este cunoscut cu așa tehnologii”.

● **Motivația nepotrivită a profesorilor**

„...mulți profesori, scopurile lor nu sunt ca să educe copiii, ci pur și simplu să câștige bani, ei nu atrag atenție copiilor”.

● **Dezvoltarea insuficientă a abilităților profesorilor de management emoțional și de înțelegere a stării emoționale a copiilor**

„Problemele din viața personală a profesorilor afectează pe copii, deoarece se descarcă pe elevi”.

„Avem câțiva băieți care se poartă foarte urât și profesoara, din cauza lor, nu ne lămurește tema”.

„Avem o profesoară tânără care nu înțelege dacă îi spun: «Azi dați-mi, vă rog, pace, pentru că mă doare capul, dar mâine aduc un referat sau răspund și iau o notă bună»”.

„Au venit și la noi profesori tineri, am făcut lecții cu ei și nu mi-au plăcut orele, deoarece ei nu predau așa ca profesorii în vârstă. Noi aveam o profesoară de matematică în vârstă, dar înțelegea copiii așa parcă ar fi ea copil”.

- **Stilul autoritar, dominator de comunicare cu elevii și utilizarea unor metode violente de disciplinare a copiilor**

„Lipsa comunicării de la egal la egal dintre profesor și elevi, profesorii se uită de sus la noi”.

„Mulți profesori iubesc să strige. Dar avem o profesoară, când vede că elevii fac gălăgie, tace și scrie pe tablă, când toți văd asta, tac deodată”.

„... să-și impună autoritatea și copiilor să le fie frică – asta îi dă satisfacție profesorului. El vede că elevii «stau drepți» și de aceea continuă să fie violent”.

„Ei nu-și dau seama că întrec o limită, ei vor ca elevul să obțină anumite rezultate, el începe de la cel mai mic act de violență și... nu-și dă seama că-i violență”.

„... bătea cu rigla de fier peste degete. Profesorul credea că elevii o să învețe, dar băieții se mândreau că au rezistat și nici n-au plâns și numai se mărea numărul de bătăi”.

„La noi s-a ajuns la aceea că profesorul ia o bucată de cablu și pălește elevul, dar băiatul a doua oară prinde cablul și îl întoarce înapoi”.

- **Nerespectarea caracterului laic al învățământului**

„... al doilea profesor era părintele de la biserică. El lecția n-o petrecea așa cum a fost învățat la Pro Didactica, dar când intrau copiii în clasă, îi pune să se închine și să facă tot ce facem la biserică de obicei. Mulți elevi nu se duceau la lecții”.

- **Încălcarea de către profesori a dreptului la intimitate al elevilor**

„Dreptul la intimitate nu se respectă, îndeosebi în școli, de multe ori se întâmplă ca profesorii să intervină în viața personală a elevilor”.

„... poate să-ți spună: «Ai avut când să stai de vorbă cu X, dar să-ți faci temele – nu»”.

„Când nu ni se respectă acest drept, nu ne simțim respectați”.

- **Alcătuirea orarului lecțiilor fără consultarea elevilor**

„În toate școlile este problema cu orarul”.

„Am vrea să fie consultații cu clasele – ce lecții și când să fie”.

„Avem câte șapte lecții în fiecare zi și vineri numai trei”.

- **Lipsa condițiilor fizice pentru lecțiile de educație fizică**

„...sală unde să te schimbi nu ai, trebuie să vii cu hainele în sacoșă”.

- **Lipsa echipamentului necesar pentru desfășurarea lucrărilor practice la lecțiile de chimie și fizică**

„O problemă este și lipsa utilajului necesar pentru a desfășura diferite experimente, și când suntem la olimpiadă clar că vor lua locuri de frunte copiii care pun în practică ceea ce învață, dar nu memorează doar teoretic”.

„Profesoara ne aduce aparate la fizică, dar ele nu lucrează și numai ni le arată, fără experimente”.

Foto: Tatiana Etco

2.6. Exprimarea opiniei și afirmarea

Gradul de realizare a libertății de expresie, ca și a dreptului la asociere este diferit în diferite comunități. În ultimii ani, în unele localități oportunitățile copiilor de exprimare a opiniei s-au mărit. Participarea copiilor este favorizată de organizațiile nonguvernamentale care activează la nivel local și național.

„Se fac seminare, sunt diferite cluburi, ONG-uri pentru copii și ei pot să exprime tot ce vor”.

„...ONG-urile creează oportunități de participare pentru copii”.

„...pentru ca tinerii să vină să spună toate doleanțele, să-și spună opiniile se creează diferite cluburi de dezbateri, în care toți au acest drept de a veni și de a spune părerea sa proprie”.

„...s-au mai făcut progrese, însă nu de ajuns”.

„Dreptul nostru la opinie totuși se respectă parțial, sunt Consilii Locale ale Tinerilor, nu putem spune că acest drept este cu totul neglijat”.

Cu toate acestea, drepturile copilului la opinie și participare sunt printre drepturile cel mai des încălcate.

„Copiii de multe ori sunt oprîți, sunt lipsiți de ocazia de a se exprima liber, de a-și da opiniile în legătură cu ceea ce-i privește”.

Copiii se simt privați de dreptul la libertatea expresiei în familie, în școală, în comunitate și chiar în mediul prietenilor.

„Dreptul la libera exprimare este foarte des încălcat, mai ales în familie, în școală, între prieteni. Foarte des se întâmplă că unele persoane se supraapreciază sau dețin un statut mai înalt în societate”.

„Cea mai mare perioadă din viața unui copil este petrecută la școală. Cred că anume aici ni se încalcă cele mai multe drepturi, iar cel mai puțin respectat drept este libera exprimare a opiniei”.

„Chiar și semenii pot să inhibeze, să împiedice copilul să participe”.

„...chiar și între prieteni se întâmplă așa că nu se respectă libera exprimare”.

„Și nu doar în școală nu poți participa, nu doar profesorii ne încalcă acest drept”.

În familie, opinia copilului deseori nu este consultată, deși anume în acest mediu copiii ar putea să exerseze abilități care le sunt necesare pentru viitor. Din anumite motive, unii părinți nu cunosc aptitudinile și interesele propriilor copii, de aceea nici nu susțin dezvoltarea acestora. Sunt părinți care decid în locul copiilor ce activități să practice în timpul liber, ce profesie să-și aleagă sau ce prieteni să-și facă.

„Părinții ar trebui să țină cont de ceea ce noi spunem pentru că noi știm ce noi ne dorim și ce iubim noi în această viață”.

„...de multe ori părinții, adulții își asumă prea mare responsabilitate. Astfel copiii devin o proprietate privată și nu o personalitate care se poate bucura de multe drepturi, de multe oportunități”.

„Ar trebui părinții să ne lase să luăm decizii de mici, pentru că așa ne pregătim de viitor, ne învățăm să luăm decizii și când vom fi mari ne va fi mai ușor”.

„Cunosc cazuri când părinții, dar nu copiii hotărâsc ce cercuri să frecventeze aceștia, nu iau în considerație talentele copilului, poate ascunse, pe care el trebuie să le dezvolte”.

„Părinții ei habar n-au că fata are o voce extraordinară și astfel ea n-are posibilitate să se instruiască în acest domeniu”.

„Cunosc o fată căreia de mică îi place muzica, e talentată, a învățat și la școala de muzică să cânte la pian. Acum absolvește clasa a IX-a și vrea să meargă la Colegiul de muzică, dar părinții nu-i permit, pentru că ei s-au gândit că cel mai potrivit este pentru ea să termine liceul și apoi să urmeze facultatea de drept”.

„De multe ori, relațiile dintre familii, dintre părinți influențează relațiile dintre copii. De exemplu, doi vecini dacă sunt certați, ei le interzic copiilor să fie prieteni”.

Atunci când iau decizia să plece peste hotare, părinții nu-i întreabă pe copii ce cred ei despre acest lucru. Mulți dintre copii ar alege să trăiască mai modest, dar să fie alături de părinți.

„«Strictul necesar» depinde de fiecare persoană”.

„Fără telefon mobil și calculator putem trăi”.

„Acum este o goană după bani, au tot ce le trebuie, dar vor mai multe”.

În situațiile de despărțire a părinților, în caz de divorț sau migrație, părerea copiilor nu este ascultată și luată în considerație. De multe ori, copiii sunt lipsiți de posibilitatea de a rămâne în legătură cu unul dintre părinți.

„Copiii suferă foarte mult în timpul divorțurilor dintre părinți și sunt purtați de o întrebare: de ce familia mea nu este unită?”

„După divorțul părinților, copilul nu are posibilitatea de a alege cu cine să rămână, de obicei el rămâne cu mama, după cum hotărăște judecata”.

„Opinia copilului nu contează ca părinții să fie împreună. Tata-i într-o țară, mama e cu totul în altă țară, copilul e cu bunicii sau în genere cu niște mătuși...”

Exprimarea propriei individualități și a opiniilor personale este un lucru firesc pentru copii și tineri. Oportunitățile de afirmare influențează pozitiv dezvoltarea copiilor.

„Participând, noi ne afirmăm, încercăm să ne exprimăm opinia și să ne realizăm”.

„Noi, copiii, suntem plini de idei, plini de energie, plini de opinii și de aceea încercăm să ne afirmăm, să ne exprimăm părerea, într-o anumită situație care ne privește”.

„Afirmarea pentru mine este să spun sau să fac ceea ce îmi place, de exemplu, eu ascult așa muzică...”

„Pentru rezolvarea unor probleme personale, noi avem dreptul să ne expunem opinia, pentru a ne crea un viitor care noi credem... să ne facem viața noastră, cum s-ar spune”.

„...dacă copiii sunt încurajați de cei din jurul lor, ei se dezvoltă, au capacitate de exprimare, devin mai capabili, mai receptivi la probleme”.

„...acest copil se bucură de mai multă libertate, de mai multă susținere, lucruri foarte importante în această etapă a copilăriei, care îl va ajuta mult în viitor”.

Privarea de dreptul la exprimarea opiniei are consecințe negative asupra copiilor. Când nu sunt ascultați, copiii se inhibă, devin agresivi, violenți, fricoși, nesiguri. Există și cazuri de suicid și automutilare printre copiii și tinerii care nu au reușit să-și facă auzită vocea.

„Într-o familie sau în cercul de prieteni, sau în alte instituții unde nu este ascultat, este ignorat, observăm o stopare a dezvoltării Eu-lui copilului și lipsa aceasta de dorință de a lupta și de a se afirma mai departe”.

„...nu se dezvoltă, își pierde încrederea în forțele lor. Ei nu vor să mai activeze, nu se manifestă în societate”.

„Copiii în școli și grădinițe nu au dreptul la libera exprimare, aceasta dăunează mentalității... mai târziu devin șomeri, boschetari, chiar delincvenți care vor să-și impună autoritatea”.

„...nu toți pot să-și exprime părerea și odată izbiți de acest hotar, de această piedică, ei renunță să fie liberi, să se exprime, să aibă un anumit punct de vedere”.

„...încălcarea acestui articol poate duce la violență”.

„Cunosc cazuri, când, din cauză că nu era ascultat, era neglijat, copilul s-a închis în sine. O domnișoară, nefiind luată în serios, din păcate, s-a sinucis... Altele făceau diferite acțiuni de automutilare, adică ele căutau alinare, să-și înăbușe durerea din suflet prin durere fizică”.

„Nerespectarea acestui drept duce la degradarea personalității unui copil și îl face să fie pasiv, închis în sine, indiferent. Și chiar dacă el are unele idei bune într-un domeniu, el se teme să le exprime, pentru că știe că nimeni n-o să le asculte”.

În societate, copiii și tinerii din familiile cu o situație materială precară și copiii cu nevoi speciale sunt afectați cel mai mult de încălcarea dreptului la liberă exprimare.

„Privitor la familiile social-vulnerabile: întreaga societate le încalcă acest drept, chiar și în școală, chiar și la magazin, copiii aceștia sunt priviți cu alți ochi și opiniile lor de multe ori nu contează, sunt considerate nule”.

„Cei mai pătimiți sunt copiii mai vulnerabili și copiii cu nevoi speciale. De multe ori aceste încălcări sunt neglijate de către cei din jur”.

„Copiii cu dizabilități sunt neglijați de cei sănătoși. Ei nu-și pot exprima liber gândurile, opiniile nu le sunt luate în considerație. Ei nu știu ce se întâmplă după pragul ușilor, duc lipsă de informație”.

Și în familie, și în școală, opiniile copiilor mici sunt mai des neglijate decât ale celor mari. Această atitudine discriminatorie se observă atât din partea adulților, cât și din partea copiilor mai mari.

„În familie cel mai des nu sunt ascultați copiii de vârstă mai mică, până la 10 ani. Cuvântul lor nu are importanță pentru părinți. Aceasta este valabil și pentru școală”.

„Copiilor din clasele primare cred că cel mai mult li se încalcă. Într-un cerc unde sînt copii de diferite vârste, cei mai afectați sunt cei mai mici”.

„Diferența de vârstă este ca o cauză a nerespectării dreptului la opinie – copiii mici sunt bătuți, numiți cu cuvinte urâte, băieții mari le iau mingea, îi alungă acasă”.

Specificul anumitor modele de participare existente și felul de funcționare a unor Centre de Resurse pentru Copii și Tineri limitează accesul tuturor copiilor la realizarea acestui drept.

„La noi în localitate Consiliul Copiilor, în ultimul timp, își permite să participe la adunările Consiliului Local al adulților, la Consiliul Pedagogic – să asculte ce evenimente o să se întâmple în școală, să dea propuneri, să spună ce probleme îi afectează. În ultimul timp, se observă o schimbare, însă schimbarea este pentru cei care sunt implicați, iar acei care rămân în urmă așa vor rămâne încă mult timp”.

„Uneori voluntarii Centrului se transformă în beneficiarii lui. Ei au menirea să instruiască beneficiarii, să facă activități pentru copiii din familii nefavorabile, dar, de fapt, ei beneficiază și de cantină și de tot ce este pentru beneficiari”.

De multe ori, chiar dacă adulții solicită și ascultă opiniile copiilor, această consultare este formală, deoarece de opiniile exprimate nu se ține cont.

„Libera exprimare există, opiniile copiilor sunt ascultate de către maturi, dar nu întotdeauna sunt luate în serios, asta-i problema”.

„...ei ne spun că viitorul este în mâinile noastre, dar noi nu putem schimba nimic”.

„Sunt cazuri că profesorul nu vrea să spună direct: «Taci din gură!» și el adică ascultă părerea ta, dar nici nu o analizează măcar, nici nu ține cont de ea. Copilul simte aceasta și înțelege că este ignorat de profesor”.

„Sunt cazuri când profesorii ne încurajează să ne spunem părerea, dar, până la urmă, tot a lor e bună: «Da, facem cum spuneți voi, dar e mai bine așa cum spunem noi»”.

Un domeniu important în care opiniile copiilor și tinerilor nu sunt ascultate sau de care nu se ține cont este cel al desfășurării procesului de educație în școală. Copiii nu sunt consultați atunci când sunt elaborate regulamentele școlare și orarul lecțiilor. Consultarea copiilor în ceea ce privește conținutul orelor are, în majoritatea cazurilor, un caracter formal.

„... când șeful de studii sau direcția școlii face orarul, noi niciodată nu suntem întrebați. Într-o zi poate să ne cadă și geografie și biologie și matematică și chimie, dar într-o zi poate să ne cadă educația fizică, desen, muzică”.

„Probleme sunt și cu legile școlii... scrie că le elaborează Consiliul Școlii, aprobat, dar eu sunt membru al Consiliului și nu știu nimic despre asta. Profesorii singuri fac și semnează că e Consiliul”.

„...la geografie ne-a spus să alegem din trei teme, dar după ce am ales toți diferit – «Nu, vom merge toți pe o temă»”.

„...poate nu ar trebui toți copiii să fie întrebați, dar liderii de opinie din fiecare clasă, care reprezintă toată clasa, să fie consultați, să fie întrebați: «Dacă vă convine sau dacă nu vă convine asta, ce trebuie de schimbat...» în majoritatea școlilor direcția nu face acest lucru”.

Ca reacție la imposibilitatea de a exprima opinia, copiii și tinerii își pierd motivația pentru învățare și pentru alte activități care se desfășoară în cadrul școlii. Deseori, ei sunt văzuți de profesori ca fiind nedisciplinați.

„...din lipsa activităților, copiii își găsesc alte activități, care pe profesor îl deranjează, și ei își pierd interesul la lecție”.

„Ca să fie ascultați, acei care vor să-și exprime opinia se fac mai gălăgioși sau găsesc alt mod ca să se afirme”.

Atmosfera în care se află copilul îi influențează libertatea de exprimare. Cu cât mediul este mai încurajator, cu atât el oferă mai multe oportunități de afirmare. Rolul de a stimula exprimarea opiniei este foarte important în cazul adulților din cadrul școlii.

„Nu toți se exprimă liber, de aceea toți trebuie încurajați. Ei se vor exprima mai liber dacă de fiecare dată li se va cere părerea”.

„...dacă el utilizează aceste expresii: «Hai spune!», «Hai că poți!», «Știu că poți!», la acel profesor toți copiii vin cu dragoste”.

„Anumite expresii – «Nu te teme!», «Spune!», «Fii liber!», «Îndrăznește!», «Ai încredere în tine!» – dezvoltă copilul, el obține curaj”.

Unele acțiuni ale maturilor, în special ale profesorilor, descurajează participarea copiilor:

- **Adulții se informează insuficient despre drepturile copilului**

„Deseori, adulții neagă faptul că copiii au drepturi sau spun că au prea multe și că ei ar trebui să aibă doar obligații”.

- **Unii profesori consideră exprimarea liberă a opiniei un act de indisciplină**

„Diferența de vârstă dintre elevi și profesori face ca opinia și interesele copiilor să nu fie luate în considerare”.

„Dreptul la libera exprimare este încălcat în majoritatea cazurilor în școli, de către profesori, deoarece ei doresc să-și impună autoritatea și construiesc în copii o teamă”.

- **Înțelegerea limitată a participării copiilor ca fiind doar o activitate distractivă, artistică sau de menținere a curățeniei în școală**

„Când a fost instalat radioul la noi în liceu, mulți profesori n-au fost de acord, că la pauză îi doare capul de muzică. Însă boxele n-au așa o capacitate și, plus la toate, punem muzică de toate genurile, și din anii '80, pentru profesori. În ultimul timp, echipa radio și-a pierdut interesul pentru activitatea asta”.

„De multe ori profesoara de chimie: «Radio îți trebuie? Dar tema n-ai învățat-o!»”.

„... cu toate că avem Consilii, ele mai mult se bazează pe curățenia în școală, pe disciplină, dar nu pe organizare”.

„O colegă îmi spunea că în grupul ei toți au întâlnit problema că atunci când trebuiau să meargă la primar ca să-i aducă la cunoștință proiectul și să-i ajute – secretara le spunea că primarul nu-i, îl întâlneau pe drum și el le spunea să vină mâine, a doua zi el iarăși nu era și tot așa”.

- **Preferarea unor copii, mai ales pentru reușită școlară**

„...nu toți copiii sunt lăsați să participe la tot ce are loc în școală, la activitățile școlare și extrașcolare”.

„...se fac diferite manifestații și profesorii se uită la copiii care învață mai bine să participe, ei să recite sau ei să cânte. Dar poate alt copil nu învață atât de bine, dar are și el calități, poate și el cântă bine sau poate desena frumos, vrea să iasă și el. Dacă așa, întotdeauna cineva o să-l dea într-o parte... permanent 2-3 copii din clasa cea stau pe scenă, ceilalți normal că se simt jigniți”.

„Dacă soliciți mai des părerea unui copil, alții rămân în urmă”.

- **Respingerea copiilor care nu corespund așteptărilor, neacceptarea greșelilor copiilor, etichetarea copiilor**

„De multe ori, elevii nu mai participă din cauza profesorilor, au frică...”

„În cazurile când este un profesor care, dacă ai spus o dată greșit, nu te mai ascultă, nu te învață să spui corect, atunci te temi să-ți spui părerea”.

„...așa caz la mine în clasă știu: băiatul are aptitudini, pur și simplu e sensibil și profesorul dacă a spus o dată: «Nu e corect ce ai spus», l-a notat o dată cu notă negativă, el se inhibă. La evaluări are note bune, dar la răspuns oral...”

„În fiecare clasă sunt elevi mai timizi, dar care gândesc și au idei mai bune decât acei care vorbesc la fiecare lecție și deseori aceste idei rămân în umbră”.

„Opiniile diferite nu sunt luate în serios”.

- **Nerecunoașterea de către profesori a propriilor greșeli și a faptului că elevii sunt mai bine informați în unele domenii**

„...refuză să recunoască faptul că elevul a spus ceea ce e drept și profesorul a greșit”.

„...este firesc ca oricare dintre noi să greșească și greșesc și profesorii, și poate există câte un elev care face o corectare, atunci e tragedie, pentru că n-are dreptul elevul să corecteze profesorul”.

„...un profesor de informatică, e bătrân de-acum, are cunoștințe în domeniul informaticii dar nu în măsura ceea, nu are cunoștințe actualizate. Și sunt elevi care sunt mult mai avansați și vin și-i spun profesorului că nu-i așa, acum se face altfel, dar profesorul: «Taci și închide gura» și pune o notă negativă, că: «De ce ai spus așa?»”.

„În școală la noi sunt profesori de informatică și zic: «Să nu mă înveți tu pe mine, ai înțeles?»», uneori copiii mai fac observații...”

+ Pozitiv

"Vreau!" → "Se dezvoltă"

"Nu te teme!" → "Spune!"

"Fii liber!" → "Obține curaj"

"Ai încredere în tine!"

- Negativ

TAC! → copilul se inhibă

NU VORBI! → nu se afirmă

TU NU POTI! → nu se dezvoltă

ÎNCHIDE GURA! → își pierde încrederea în forțele sale

NU TE PRIVESTE!

Foto: Tatiana Eţco

MI
C
C

2.7. Informarea

În ultimii ani au fost observate progrese în ceea ce privește accesul copiilor și tinerilor la informație. Datorită acestor îmbunătățiri, respectarea dreptului la informare este apreciată, în general, ca acceptabilă.

„Statul... a creat un post de televiziune, care este difuzat pe tot teritoriul Republicii Moldova, ne asigură informare permanentă prin presă și multe alte metode”.

„În ultimii ani, copiilor de prin sate li s-a mai lărgit drumul spre informare, au acces la Internet, la mai multă lectură suplimentară, s-au încadrat în mai multe proiecte, seminare, cursuri, grupuri de inițiativă”.

„Noi am avut niște discuții cu reprezentanți ai organelor de drept, de la camera de minori, am avut consultații și cu un judecător”.

„Datorită activității eficiente a ONG-urilor și a Centrelor regionale s-a ameliorat situația cu privire la accesul la informație: ei oferă materiale necesare, cărți, au voluntari cu experiență”.

Copiii beneficiază de diferite surse și metode de informare, care totuși au nevoie să fie și mai diverse.

„...ni se respectă cât de cât, avem diferite surse de informare, la televiziune au acces aproape toți, unii și la Internet au acces, se organizează seminare, adunări”.

„Copiii beneficiază de Centre informative, ore de clasă organizate de diriginți, ateliere de informare organizate de Consiliile Locale ale Tinerilor”.

„Aproape în toate comunitățile sunt Centre de Resurse pentru Tineri care ne oferă informația de care avem nevoie, dar ar trebui să avem surse diferite”.

Gradul de realizare a dreptului la informare diferă de la o localitate la alta. În general, pentru copiii și tinerii din sate, accesul la informația de care au nevoie este mai dificil decât pentru cei din orașe. În localitățile în care sunt oportunități de participare a copiilor, accesul lor la informare este sporit.

„...în această direcție s-au făcut mai multe lucruri, care s-au limitat mai mult la postere, cărți pentru copii și Internet, ceea ce, cu părere de rău, nu satisface necesitățile, mai ales în mediul rural”.

„În ziua de azi, tinerii au acces la informație, dar nu în toate cazurile. Mai ales în mediul rural sunt mulți copii care sunt lipsiți de informație”.

„Copiii din orașe și cei din satele mai mari, mai dezvoltate au acces la servicii informaționale, dar copiii de la sate încă sunt limitați în resurse informaționale”.

„În instituțiile de învățământ Consiliile părinților și Senatul elevilor și-au asumat responsabilitatea de a informa copiii. Există posturi de radio, panouri informative, publicații școlare, acces la Internet, în sălile de informatică, deși limitat”.

Domeniul drepturilor copilului este unul în care informarea copiilor rămâne insuficient asigurată.

„Dreptul la educație și informare este încălcat în momentul în care, la școală sau în societate, copilul este greșit informat în ceea ce privește drepturile și obligațiunile sale”.

„Nu toți copiii sunt informați că au drepturile care sunt incluse în Convenția privind Drepturile Copilului”.

Părinții contribuie la realizarea dreptului la informare al copilului. Sunt însă și cazuri în care părinții îi încalcă acest drept.

„Părinții ne asigură dreptul la informare, dându-ne finanțe pentru a ne informa și a ne dezvolta în mai multe direcții”.

„Deseori, acest drept este încălcat chiar și de familie, interzicându-i copilului să se uite la televizor. Părinții îl pun să se ocupe cu alte lucruri, în loc să citească o carte sau, când el dă niște întrebări, părinții pur și simplu îl ignoră”.

„Părinții ar putea să informeze copilul în vederea dezvoltării intelectuale a lui, dar deseori chiar ei nu respectă acest drept, neglijând oportunitățile copilului de a fi la curent cu ceea ce are loc în societate”.

Accesul copiilor la televiziunea prin satelit îi face vulnerabili față de anumite informații dăunătoare. Părinților le revine responsabilitatea de a asigura protecția copilului față de acest tip de informații, venite prin intermediul televiziunii. Adesea, însă, acest lucru nu se realizează din cauza migrației părinților.

„...canalele cu pornografie, care merg la satelit și la care mulți copii au acces și această informație este negativă și duce la dereglări psihice la copii”.

„Problema canalelor pornografice poate fi soluționată prin codarea acestora. Părinții care își fac griji pentru educația copilului lor singuri îi oferă condiții de dezvoltare”.

„La noi este o familie, în care mama și feciorul mai mare și cel mai mic au plecat în Italia, iar tatăl cu feciorul mijlociu stau acasă și se uită împreună la aceste canale pornografice”.

Printre obstacolele în realizarea dreptului la informare au fost menționate:

- privarea de acces la televizor în calitate de pedeapsă, folosită de unii părinți
- lipsa timpului liber, din cauza muncii copilului
- lipsa accesului la Internet
- amplasarea incomodă / îndepărtată a unor Centre de Resurse pentru Copii și Tineri
- coincidența orarului de lucru al bibliotecilor sătești cu cel al școlii.

2.8. Timpul liber și odihna

În decursul ultimilor ani, situația privind oportunitățile de timp liber pentru copii s-a îmbunătățit în multe localități. Totodată, realizarea dreptului la timp liber este apreciată la un nivel mediu.

„Se observă și unele schimbări prin crearea de oportunități de organizare a timpului liber. Câțiva ani în urmă nu erau Consilii Locale ale Tinerilor, care încearcă să creeze unele modalități eficiente de petrecere a timpului liber, acum avem Consilii, avem cercuri pe interese. Încet, se schimbă spre bine”.

„Dreptul la joc, odihnă, recreare la noi în localitate este luat în vedere într-o oarecare măsură, pentru că organizăm excursii cu profesorii, recreațiile sunt respectate de profesorii noștri, iar noi, cei ce facem parte din Consiliul Local al Tinerilor, încercăm să organizăm jocuri”.

„...dreptul la joacă și odihnă, să faci sport, muzică și artă – la noi în localitate tinerii au confirmat că acest drept le este respectat”.

Printre cauzele nerespectării dreptului la timp liber, recreare și activități culturale au fost menționate:

- **Munca copilului, ca urmare a sărăciei**

„Copiii sunt nevoiți să se încadreze în câmpul muncii pentru a supraviețui, pentru a duce un trai cât de cât decent”.

„Am cunoscuți copii care lucrează vara, de exemplu, la diferite fabrici, ca ajutori. Când vine comisia să inspecteze locurile de muncă, ei se ascund, sunt duși în camere aparte și așteaptă până trece comisia”.

„Este mai mare durerea atunci când ai la tine în sat sau în oraș ocazii să-ți petreci timpul, dar nu poți să mergi pentru că trebuie să muncești”.

„Unii părinți consumă alcool și banii trimiși acasă de părintele care este în altă țară sunt cheltuiți pe alcool și deoarece nu ajung, copilul este nevoit să muncească”.

În sate încălcarea dreptului la timp liber din cauza muncii copilului este mai răspândită.

„La noi în sat este o asociație agricolă și părinții din familii social-vulnerabile, care vor să asigure un trai mai bun copiilor lor, își iau copiii cu ei la munci pe câmp, pentru ca să mărească venitul familiei. Se întâmplă că și în timpul orelor se duc să muncească, dar cel mai mult – vara”.

„Copiii lucrează toată ziua alături de părinți, îndeplinind aceleași munci. La sat graficul de muncă este mai mare decât la oraș. Seara ei fac lecțiile, a doua zi poate că nici nu se duc la școală și iarăși la muncă cu părinții, pentru a putea cumva exista”.

„...el este încălcat mai ales în mediul rural, părinții deseori neavând locuri de muncă bine plătite, își iau cu ei copiii la muncă pentru ca bugetul familiei să se mărească puțin”.

În același timp, copiii mai mari, care își doresc să se angajeze la muncă în timpul lor liber, pentru a-și ajuta familia din punct de vedere financiar sau pentru ca să-și câștige banii proprii, reușesc de puține ori să găsească astfel de slujbe.

„Când copiii găsesc munci unde sunt plătiți, este un caz bun. Mulți copii care au nevoie de bani nu găsesc unde să se angajeze, n-au ce face prin sate”.

- **Migrația**

„Migrația părinților îi obligă să muncească fizic mai mult decât ar fi recomandat pentru un copil, lipsindu-i de asemenea și de dreptul la recreare, la odihnă”.

„În sat avem o familie unde ambii părinți au plecat și bunica stă la pat și nu le ajung banii trimiși de părinți, pentru că sunt foarte scumpe medicamentele. De aceea copiii s-au angajat să spele podelele în centrul comercial”.

„Copiii, rămânând singuri acasă, sunt nevoiți să muncească în locul părinților”.

- **Programa școlară încărcată**

„Din cauza programului supraîncărcat apar probleme ca lipsa timpului liber, copiii chiar se aleg cu boli, care pot duce la o degradare psihologică”.

„Foarte mult ni se încalcă dreptul la odihnă, din propria experiență pot spune că orele prea multe, programul prea dificil la școală îmi alcătuiesc astfel agenda încât să am foarte puțin timp liber și să mă pot odihni. Din această cauză deseori mă simt obosită și fără poftă de viață”.

„Din cauza programului încărcat trebuie să ne pregătim foarte mult și ne rămân foarte puține ore de odihnă”.

- **Lipsa oportunităților de petrecere utilă a timpului liber: nu sunt spații potrivite, specialiști în domeniu, baza materială este insuficientă**

„Fiecare copil alege cum să-și petreacă timpul liber, dar dacă nu are posibilități, atunci nici timp liber nu-i”.

„Mulți copii n-au unde, n-au un local unde să-și petreacă timpul liber”.

- **Impunerea de către părinți a activităților de timp liber**

„Mulți copii mi-au răspuns că părinții le spun ce să facă în timpul liber, la care cercuri să meargă”.

Foto: Tatiana Etço

3. VIITORUL DREPTURILOR COPILULUI ÎN MOLDOVA

Drepturile copilului sunt respectate

„Toate drepturile vor fi respectate”.

„Recunoașterea și respectarea de către adulți a Convenției privind Drepturile Copilului”.

„Punerea în aplicare a tuturor drepturilor incluse în Convenția privind Drepturile Copilului”.

„Respectarea tuturor drepturilor copiilor din Republica Moldova va fi o prioritate a oricărui cetățean, inclusiv a statului”.

„Republica Moldova nu va avea nevoie de Recomandările Comitetului de la Geneva”.

Nu există discriminare

„Integrarea în societate a copiilor care fac parte din grupurile de copii defavorizați”.

„Îmbunătățirea stării copiilor din grupurile vulnerabile”.

„Toleranța față de copiii din cadrul minorităților etnice”.

„Egalitatea în drepturi a copiilor, indiferent de rasă și religie”.

„Copiii se pot manifesta liber din punct de vedere cultural și se pot dezvolta ca personalitate, fiind protejați de orice formă de discriminare”.

Copiii sunt protejați

„Copiii beneficiază de toate serviciile sociale necesare creșterii și dezvoltării lor normale”.

„Combaterea delincvenței juvenile, a consumului de alcool și droguri”.

„Copiii vor fi protejați de violență și abuzurile din societate”.

Familia este întreagă

„Copiii din viitor vor beneficia de căldura familiei, vor avea parte de un mediu familial sănătos”.

„Părinții nu vor pleca peste hotare, familiile vor fi unite și copiii vor avea mai mult timp liber și nu se vor ocupa cu munca casnică”.

„Familii întregi, neinfluențate de starea financiară, fiind asigurate cu trai decent și alte condiții necesare”.

Asistența medicală este asigurată

„Copiii vor beneficia de o mai bună asistență medicală și vor fi ajutați oricând vor avea nevoie”.

„Medicii vor acorda mai multă atenție copiilor, indiferent de starea lor socială și materială”.

„Personal medical competent și o situație bună în spitale”.

„Specialiștii bine pregătiți oferă copiilor servicii medicale de calitate”.

Copiii își exprimă opiniile

„Părerile copiilor vor fi ascultate, analizate și aplicate în practică”.

„Este egalitate între drepturile copiilor și drepturile adulților, ei ne iau în serios”.

„Adulți – Copii = 0 (zero). Nu vor exista diferențe între copii și adulți”.

„Va fi respectat dreptul la opinie și se va ridica nivelul de educație”.

„Tinerii construiesc viitorul, luându-se în considerare interesele și opiniile lor”.

Educația este de calitate

„Îmbunătățirea frecvenței și reușitei la școală”.

„Reducerea abandonului școlar”.

„Creșterea calității învățământului”.

„Profesorii pregătesc copiii cu nevoi speciale pentru ieșirea în societate, pentru viața printre ceilalți”.

Copiii au acces la informație

„Toți tinerii au acces la informație, dispun de informare, materiale necesare dezvoltării lor”.

„Accesul copiilor din sate la centrele de resurse amplasate în localitățile din care fac parte”.

„Copiii au parte de informare prin biblioteci satești și acces la Internet”.

Copiii și adulții sunt informați despre drepturile copilului

„Toate persoanele vor fi bine informate despre drepturile copilului”.

„Promovarea principiilor Convenției privind Drepturile Copilului”.

„Oamenii din țara noastră vor privi altfel viața copiilor și tinerilor”.

„Informarea despre prevederile Convenției privind Drepturile Copilului se face prin participarea, implicarea copiilor, prin colaborarea dintre tineri și adulți”.

„Tinerii vor cunoaște drepturile lor și cum să și le apere”.

„Cunoașterea copiilor neșcolarizați cu toate drepturile pe care le dețin”.

Sunt suficiente resurse financiare pentru asigurarea respectării drepturilor copilului

„Pentru implementarea drepturilor vor fi multe resurse financiare și umane”.

„Mărirea bugetului pentru copii la nivel național și local”.

„Articolul 4 al Convenției privind Drepturile Copilului va fi implementat în practică”.

Copiii participă la monitorizarea respectării drepturilor lor

„Tinerii vor prezenta rapoarte periodice despre respectarea Convenției privind Drepturile Copilului”.

„Grupuri de copii care cunosc situația în sat să activeze în cadrul primăriei”.

4. RECOMANDĂRI PENTRU RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI

Elaborarea și implementarea unei strategii de protecție a copiilor

„Elaborarea unei strategii pe termen lung, punerea în aplicare în mod efectiv a concepției naționale privind protecția copiilor”.

„Amplasarea în toate localitățile a asistenților sociali și a mediatorilor pentru tineri”.

„Când depistăm cazuri de violență, să știm la cine să apelăm și cum pot să ne ajute aceste persoane sau instituții. Cum poate ajuta pe alții copilul care a văzut că a avut loc o încălcare, unde să anunțe”.

„Să avem cine să ne asculte și să ne ajute când avem nevoie”.

„Centre specializate pentru copiii cu dizabilități, în care să activeze psihologi, care să ofere sprijin copiilor supuși discriminării”.

Alocarea de resurse financiare pentru promovarea drepturilor copilului

„Mărirea bugetului ce se alocă din partea statului pentru activitățile de tineret”.

„Susținerea financiară a tinerilor din grupurile vulnerabile”.

„Susținerea financiară din partea statului, a autorităților publice locale, părinților”.

„Solicitarea unui sprijin financiar din partea autorităților publice locale, dacă vorbim la nivel de comunitate, iar la nivel de stat – din partea guvernului”.

„...finanțatorii, după cum se știe, pleacă și ONG-urile și Centrele de Resurse pentru Tineri trebuie să se autofinanțeze, din această cauză majoritatea dintre ele nu pot activa cu aceeași putere și să rezolve aceleași probleme. Majoritatea dintre ele se ocupă de respectarea drepturilor copiilor. Odată cu scăderea

puterii de activare, deja nu se mai poate de zis că sunt respectate drepturile copiilor... O soluție ar fi ca guvernul să finanțeze ONG-urile și Centrele de Resurse care se preocupă de respectarea drepturilor copilului”.

„Statul să aloce bani pentru crearea noilor Centre de Resurse pentru Copii”.

„...sunt încăperi mari, bune, dar care nu activează, ele să nu fie date pentru afaceri, privatizate, dar să fie oferite pentru crearea unor centre, pentru ca acolo să se facă ceva în folosul copiilor și tinerilor, chiar și adulții pot să le frecventeze”.

Integrarea socială a tuturor copiilor

„Integrarea în societate a copiilor cu dizabilități, orfani, purtători de HIV, din familii social-vulnerabile, implicându-i în activități împreună cu ceilalți copii”.

„...ameliorarea conflictului transnistrean, pentru că situația politică dificilă legată de autoproclamata republică transnistreană poate împiedica implementarea Convenției în cazul copiilor care trăiesc în această regiune”.

„Copiii cu dizabilități trebuie să se afle în școli specializate numai o anumită perioadă, până când se tratează sau, eu știu... Pe urmă el oricum trebuie să iasă și să trăiască în societate”.

„Trebuie informată societatea despre căile de transmitere a HIV și oamenii vor fi mai toleranți”.

Îmbunătățirea serviciilor de sănătate

„Ministerul Sănătății să deschidă mai multe Centre de sănătate, să fie cât mai mulți medici instruiți”.

„Înființarea în toate localitățile a centrelor medicale dotate cu utilaj performant și personal calificat”.

Îmbunătățirea calității procesului de educație

„Ușurarea regimului, orar mai liber, mai mult timp liber”.

„Consultarea tinerilor la luarea deciziilor privind procesul educațional”.

„Să se aplice un regulament mai strict în ceea ce privește angajarea profesorilor, educatorilor în câmpul muncii”.

„Restructurarea programei școlare așa ca ea să ne ajute să ne descurcăm în viața de toate zilele”.

„Să fie iar introduse așa obiecte ca Educația civică, Deprinderi de viață”.

„Ar trebui să fie egalitate între elev și profesor”.

„Instruirea profesorilor, ca ei să utilizeze metode eficiente de predare”.

„Dotarea tuturor instituțiilor de învățământ cu utilajul necesar”.

Oportunități pentru informarea și participarea copiilor

„Construirea punctelor de informare în satele unde acestea lipsesc”.

„Internetul să fie conectat în toate satele”.

„Școli polilingve pentru copiii care învață în mai multe limbi și există o diferență în accesul la informație a acestora”.

„Crearea de Consilii Locale ale Copiilor și Tinerilor, grupuri de inițiativă, Centre de Resurse pentru Tineri în fiecare localitate din Republica Moldova, pentru că cele existente sunt doar la nivel regional și dacă ar fi în fiecare localitate, ar fi mai multe oportunități de participare și implicare a tinerilor”.

„Organizarea seminarelor, stagiilor de informare și formare, meselor rotunde pentru tinerii care nu au mai fost implicați în astfel de proiecte”.

„Desfășurarea activităților de voluntariat în instituțiile de învățământ”.

„Stabilirea unor relații mai eficiente între tineri și adulți”.

„Ar trebui să fie organizate mai multe Consilii consultative ale elevilor”.

„Seminare comune la care să participe tineri de pe malurile stâng și drept ale Nistrului, ca să facă schimb de experiență”.

Informarea copiilor, părinților și profesioniștilor despre drepturile copilului

„Seminare de informare despre Convenția privind Drepturile Copilului”.

„Să încadrăm niște obiecte în școală, ca ore opționale, care ar ajuta copiii să participe mai activ, să-i pregătească...”

„Să informăm părinții cum să participe, cum să acționeze cu tinerii”.

„Organizarea seminarelor pentru viitorii părinți”.

„Informarea adulților care neagă din diferite motive drepturile copilului”.

„Polițiștii și judecătorii – trebuie informate și aceste organe de drept despre existența și respectarea drepturile copiilor”.

„Implicarea mass-media în informarea copiilor și tinerilor”.

Colaborarea dintre sectorul de stat și cel nonguvernamental

„ONG-urile ar trebui să colaboreze cu organele de stat pentru că promovarea drepturilor copiilor ține în cea mai mare măsură de competența organelor mai supreme”.

„Statul, noi, ONG-urile, organizațiile internaționale, administrația publică locală, profesorii...”

„Colaborarea organelor de stat cu ONG-urile de tineret”.

Oportunități de comunicare directă dintre copii și factorii de decizie

„Organizarea periodică a unor ședințe de guvern, unde ar fi invitați tineri și ar da propuneri și și-ar exprima opinia, punctul lor de vedere”.

„Colaborarea tinerilor cu alte organe prin exprimarea opiniilor, expunerea realității din comunitate, așa cum este ea”.

Schimb de experiență privind implementarea drepturilor copilului

„Schimbul de experiență dintre ONG-urile de tineret, inclusiv la nivel internațional”.

Monitorizarea de către copii și tineri a respectării Convenției privind Drepturile Copilului

„Crearea unui grup țintă responsabil de informarea tinerilor și monitorizarea situației din întreaga țară”.

„Crearea unor grupuri de tineri care ar prezenta statului părerile și propunerile tinerilor, inclusiv a fi responsabili și de monitorizarea situației, a ceea ce se face la nivel național pentru respectarea și implementarea drepturilor copilului incluse în Convenție”.

OPILUL

SEAMNĂ

RECUT, PREZENT ȘI VIITOR

respectăți drepturile!

care nevoie de ele!

TREBUIE SĂ ZÎMBEASCĂ!

RAPORTUL COPIILOR DESPRE
RESPECTAREA CONVENȚIEI
PRIVIND DREPTURILE COPILULUI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA

VIATA ÎN OCHII
COPILULUI

